

TALABALARDA DIZAYN TAFAKKURNI SHAKLLANTIRISH

Mirzayeva Arofat Abduxalil qizi

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

"Pedagogika va psixologiya" kafedrasida stajyor o'qituvchisi

Annotatsiya: *Maqolada, talabada dizaynerlik kasbiy faoliyatini shakllantirish jarayonida qadriyatlarining o'rni va mohiyati bayon etilgan. Unga ko'ra ta'lim muhiti, pedagogik shart-sharoitlar, ta'lim hamda tarbiya jarayonini to'laligicha talabaning shaxsiy imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish, qobiliyatini rivojlantirish, shaxs sifatida kamolotga yetishini ta'minlash, tafakkuri va dunyoqarashini boyitishni nazarda tutadi. Bu turdagi ta'lim talabalarda mustaqillik, tashabbuskorlik, javobgarlik kabi sifatlar, shuningdek, mustaqil, ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini tarbiyalash muallif tomonidan ta'rifi berilgan.*

Kalit so'zlar: *ta'lim, ong, dizayn, shaxs, motivatsiya, pedagogika, metod, rivojlanish.*

KIRISH

O'zbekistonda kadrlar tayyorlashning sifat darajasini oshirish, xalqaro standartlar asosida oliy malakali mutaxassislar tayyorlash uchun zarur shart-sharoitlarni yaratish, har bir oliy ta'lim muassasini jahonning yetakchi ilmiy-ta'lim muassasalari bilan yaqin hamkorlik aloqalari o'rnatishi, o'quv jarayoniga xalqaro ta'lim standartlariga asoslangan ilg'or pedagogik texnologiyalar, o'quv dasturlari va o'quv-uslubiy materiallarini keng joriy qilish, talabalar, ilmiy-pedagog kadrlarni zamonaviy kasbiy bilimlari va kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirishda interfaol usullardan samarali foydalanish dolzarb masalalardan biridir.

Bu haqda O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasida "uzluksiz ta'lim tizimini yanada takomillashtirish, sifatli ta'lim xizmatlari imkoniyatlarini oshirish, yosh avlodning ijodiy va intellektual salohiyatini qo'llab-quvvatlash va ro'yobga chiqarish"l kabi ustuvor vazifalar belgilanib berilgan. Shunga muvofiq interfaol o'qitish metodlari asosida talabalarning kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy sharoitda ta'lim jarayonining barcha imkoniyatlariga ko'ra shaxsni rivojlantirish, ijtimoiylashtirish va unda mustaqil, tanqidiy, ijodiy fikrlash qobiliyatlarini tarbiyalashga yo'naltirilishi talab qilinmoqda. Globallashtirish sharoitida ta'lim shaxsni har tomonlama voyaga etkazish, unda komillik va malakali mutaxassisga xos sifatlarni shakllantirishda muhim o'rin tutadi. Bugungi tezkor davr talabalarini ham qisqa muddatda va asosli ma'lumotlar bilan qurollantirish, ular tomonidan turli fan asoslarini puxta o'zlashtirilishi uchun zarur shartsharoitlarni yaratishni taqozo etmoqda. Ta'lim jarayonida o'qitish muhitini qadriyatlar asosida rivojlantirish, talaba imkoniyatlariga moslashtirilishini nazarda tutadi. Unga ko'ra ta'lim muhiti, pedagogik shart-sharoitlar, ta'lim hamda tarbiya jarayonini to'laligicha talabaning shaxsiy imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish, qobiliyatini rivojlantirish, shaxs sifatida kamolotga yetishini ta'minlash, tafakkuri va dunyoqarashini boyitishni nazarda tutadi. Bu turdagi ta'lim talabalarda mustaqillik, tashabbuskorlik, javobgarlik kabi sifatlar, shuningdek, mustaqil, ijodiy va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini tarbiyalashga xizmat qiladi. Bu turdagi ta'limni tashkil etishda pedagoglardan har bir talaba imkon qadar individual yondashishni,

uning shaxsini hurmat qilishni, unga ishonch bildirish taqozo etiladi. Qolaversa, aynan ta'limdagi qadriyatlarni talabaga yo'naltirilganligi, ta'limda o'qitish jarayonining ishtirokchilari pedagog-talaba yoki talaba-talaba, talaba-talabalar guruhi, talaba-talabalar jamoasi tarzida o'zaro hamkorlikda bilim olish, shaxs sifatida kamol toptirish uchun qulay pedagogik sharoitni yaratish zaruriyatini ifodalaydi. Pedagog ta'lim berish jarayonida ma'lum ta'limiy qadriyatlarni, talabaga ta'lim va tarbiya berishda foydalanar ekan, bir qator shartlarga qat'iy rioya etishi kerak: talabani kiritilgan yangiliklarni qabul qilishi; o'rganilayotgan materialga diqqat bilan ahamiyat berishi; yaratilgan muammoli vazifa va topshiriqlarni bajarish ko'nikmalariga qaratilishi lozim.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Bunday tizimdan foydalanilganda talabalarda barqaror motivatsion kayfiyatlari asta-sekin shakllanadi. Qayerda amaliyot jarayoni to'g'ri ketma-ketlik shakllangan bo'lsa, ko'rsatgich impulslarining tabiiy kuchayishiga va rivojlanishiga asoslangan, rivojlanishning asl mazmunida boshlang'ich nuqta bo'lib xizmat qilgan metasub'ektni bilish jarayoni deb bimalol misol qilib olishimiz mumkin. Bu bosqichning asosiy vazifalaridan biri talabaga milliy g'ururni qadriyatlar asosida rivojlantirish va akme shaxsni shakllantirishdir. Dizayn faoliyatining turli yunalishlariga nisbatan talabani shaxsiyati va shu bilan birga, talabani qaysi yo'nalishga moyilligi, dizayner faoliyatining o'ziga xos turi (badiiy ijod, loyihalash, tadqiqot faoliyati va boshqalar), qabul qilish qobiliyati o'zining moyilligi va qobiliyatiga asoslangan tanlov juda ham muhimdir. Boshqacha qilib aytadigan bo'lsak, ma'lumotlar biz tomonimizdan ya'ni pedagog tomonidan vosita sifatida ta'lim oluvchiga vosita sifatida beriladigan bo'lsa, dizayner o'z faoliyati davomida o'zini o'zi shaxs sifatida shakllantirishi va rivojlanishini belgilashini ko'rishimiz mumkin.

XULOSA

Xulosa o'mida shuni takidlash lozimki, tajribaning ushbu bosqichidagi asosiy nuqta ta'lim jarayonining unumli va foydali bo'lishida talabani faol o'zlashtirishiga qaratilgan metod va vositalarni tegishli qadriyatlar asosida rivojlantirish dizaynerning kasbiy faoliyatining rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Bu borada shuni ham takidlash lozimki, o'quv jarayonini inson psixologiyasining ham roli haqida to'xtalib o'tishimiz lozim va shart.

Sababi inson temperamentidan kelib chiqqan holda, tegishli qoidalar asosida talabaga bilim olish, shakllanish, berilgan topshiriqlarni o'z vaqtida bajarish va o'rganish motivatsiyasini bera olish pedagogning zimmasidadir. Sababi pedagog shaxsni shakllantirish jarayonida o'ziga xos ichki harakatlantiruvchilarini shakllantirish (motiv), shaxsning qadriyat yo'nalishlariga hissa qo'shishga undaydigan emotsiyalarni yetkazishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR: loyihalar uslubi -ta'lim sifatini oshiruvchi texnologiya sifatida, 2012.
2. Innovatsion ta'lim texnologiyalari / Muslimov N.A., Usmonboeva M.H., Sayfurov D.M., To'raev A.B. - T.: "Sano standart" nashriyoti, 2015 y.
3. Ro'zieva D., Usmonboeva M., Holiqova Z. Interfaol metodlar: mohiyati va qo'llanilishi / Met.qo'll. - T.: Nizomiy nomli DTPU, 2013.

4. Yunusxodjaeva, S. A. (2019). YOSH RASSOMNI O'QITISHDA SAMARALI USULLARDAN FOYDALANISH. PEREKRYOSTOK KULTURbI, 1(4).